

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ ҲАМ ОРТА АРНАЎЛЫ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ МИНИСТРЛИГИ**

**БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ**

**«Бақсы, жыраў ҳәм дэстан атқарыўшылық мектеплериниң
раўажланыўының тарийхий-теориялық ҳәм әмелий мәселелери»
атамасындағы республикалық илимий-әмелий конференция**

МАТЕРИАЛЛАРЫ

(Нөкис, 26-апрель, 2022 жыл.)

**«Бахши, жиров ва достон ижрочилик мактабларининг
ривожланишининг тарихий-назарий ва амалий масалалари» республика
илмий-назарий, амалий конференция**

МАТЕРИАЛЛАРИ

(Нукус, 26-апрель, 2022 йил.)

МАТЕРИАЛЫ

**Республиканская научно-практическая, теоретическая
конференция «Историко-теоретические и практические вопросы
развития школ бакши, сазавеля и исполнительства эпоса»**

(Нукус, 26-апрель, 2022 год.)

НӨКИС-2022-жыл

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ ҲӘМ ОРТА АРНАЎЛЫ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ МИНИСТРЛИГИ**

**БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ**

**«Бақсы, жыраў хәм дэстан атқарыўшылық мектеплериниң
раўажланыўының тарийхий-теориялық хәм әмелий мәселелери»
атамасындағы республикалық илимий-әмелий конференция**

МАТЕРИАЛЛАРЫ

(Нөкис, 26-апрель, 2022 жыл.)

**«Бахши, жиров ва достон ижрочилик мактаблариниң
ривожланишиниң тарихий-назарий ва амалий масалалари» республика
илмий-назарий, амалий конференция**

МАТЕРИАЛЛАРИ

(Нукус, 26-апрель, 2022 йил.)

МАТЕРИАЛЫ

**Республиканская научно-практическая, теоретическая
конференция «Историко-теоретические и практические вопросы
развития школ бакши, сказителя и исполнительства эпоса»**

(Нукус, 26-апрель, 2022 год.)

НӨКИС-2022-жыл

Ўзбекистон Республикасы Министрлер Кабинетининг 2022 жыл 7-марттаги 101-Ғ-санли Бийлиги ҳам Ўзбекистон Республикасы Жоқары ҳам орта арнаўлы билим министрлигининг 2022-жыл 14-марттаги 97-санли буйрыгы тийкарында «Бақсы, жыраў ҳам дэстан атқарыўшылық мәселелериниң раўажланыўының тарийхий-теориялық ҳам әмелий материаллары. Нокис. Голд принт баспаханасы 2022 ж. 271 бет.

«Бақсы, жыраў ҳам дэстан атқарыўшылық мәселелериниң раўажланыўының тарийхий-теориялық ҳам әмелий мәселелери» атамасындағы республикалық илимий-әмелий конференция материалларына Республикамыздың жоқары ҳам орта арнаўлы оқыў орынлары профессор-оқытыўшылары, докторантлар, магистрантлар, студентлер ҳам улыўма орта билим бериў мектеплери оқытыўшыларының илим-изертлеў ҳам көркем өнер ҳам тәлим-тәрбия мәселелерине арналған илимий баянатлары киргизилген.

Қарақалпақ мәмлекетлик университети Оқыў-методикалық Кеңесиниң қарары менен 2022-жыл 2-апрель күнги мәжлисинде көрип шығылды ҳам №8/6.6-санли ис қағазы менен баспаға усыныс етилди.

Шөлкемлестириўши комитет баслығы:

1. **Реймов А.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети ректоры, тех.и.д.

Шөлкемлестириўши комитет ағзалары:

2. **Турдымамбетов И.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Илимий ислер ҳам инновациялар бойынша проректор,
3. **Низаматдинов Қ.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Илимий изертлеўлер-инновациялар ҳам илимий-педагог кадрлер таярлаў бөлими баслығы
4. **Өтегенов Х.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Көркем өнер факультети деканы т.и.докторы (PhD).
5. **Аяпов С.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Көркем өнер кафедрасы баслығы
6. **Абатов Ж.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Көркем өнер кафедрасы үлкен оқытыўшысы
7. **Пирназаров С.** Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети Көркем өнер кафедрасы ассистент оқытыўшысы

Еслетпе: Топламда берилип атырган материаллардағы мағлыўматлардың исенимлиги ҳам мазмунына авторлар жуўапкер.

Мундарижа

1-СЕКЦИЯ: БАҚСЫ, ЖЫРАЎШЫЛЫҚ МЕКТЕПТЕРИНИҢ РАЎАЖЛАНЫЎ ТАРИХИ	3
А.М.Реймов. ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫ-ЖЫРАЎШЫЛЫҚ КӨРКЕМ ӨНЕРИ.	3
Қурбанбай Заретдинов. ЖЫРАЎ БАҚСЫ ЖӨМИЙЕТЛИК БИРЛЕСПЕСИНИҢ ЖЫРАЎ, БАҚСЫ МЕКТЕПТЕРИНИҢ РАЎАЖЛАНДЫРЫЎДАҒЫ ОРНЫ.....	5
А.А.Ережерев. BAQSI HАM JIRAWSHILIQ KՔRKEM ӨNER MEKTEPLERININ RAWAJLANIW.....	6
I.J.Moyanov. QARAQALPAQSTAN BAQSI - JIRAWSHILIQ KՔRKEM ӨNERIN ELE DE RAWAJLANDIRIWДИN METODOLOGIYALIQ ASPEKTLERI.....	14
Ziyar Asqarova, Aydos Qoʻnratpaev. JIRAWLAR DՔRETIWSHILIGI KՔRKEM ӨNERDE AYRIQSHA ORINGA IYE.....	16
Teʻnel Qalliev. BAQSI JIRAWSHILIQ MEKTEPLERININ RAWAJLANIW TARIYXI.....	19
Аяпов Саламат. ҚАРАҚАЛПАҚ ЖЫРАЎШЫЛЫҚ ӨНЕРИНДЕ НУРАБЫЛЛА ЖЫРАЎ МЕКТЕБИ ХӘМ ОНЫҢ ДАЎАМШЫЛАРЫ.....	22
Norova Shoira. ANʻANAVIY IJRONING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	25
P.Tnibaev. BAQSILAR AWLADI KARIMBAY TNIBAEVTIN DՔRETIWSHILIGI.....	28
Рано Абатбаева. ЖИРОВЧИЛИК МАКТАБИНИҢ ДАВОМЧИЛАРИДАН БИРИ САЛАМАТ АЯПОВ.....	30
Айтмуратов Ж, Айтмуратова Ж. ҚАРАҚАЛПАҚ МУЗЫКА МӘДЕНИЯТЫНЫҢ РАЎАЖЛАНЫЎЫНДА ЖЫРАЎШЫЛЫҚ МЕКТЕБИНИҢ ОРНЫ.....	33
Р.Алланиязов. МУСИҚА МАДАНИЯТИДА ДУТОРНИҢ ҰРНИ.....	38
Оспанова Рано. ҚАРАҚАЛПАҚ ЖЫРАЎ- БАҚСЫ САЗЕНДЕЛЕРИ ХӘМ ХАЛЫҚ ҚОСЫҚЛАРЫНЫҢ ОҚЫЎШЫ-ЖАСЛАРЫМЫЗҒА ТӘРБИЯЛЫҚ ӘХМИЙЕТИ.....	41
Жолдасбаева Тамара. БУХАРАЛЫ ҚАРАҚАЛПАҚ ЖЫРАЎЛАРЫ.....	44
Бердиханова Гүмисай Маратовна. ҚАРАҚАЛПАҚ МУЗЫКА САЗ ЭСПАБЛАРЫ.....	47
Динара Нуратдинова. ХӘЗИРГИ КҮНДЕГИ БАҚСЫШЫЛЫҚ ӨНЕРИНИҢ РАЎАЖЛАНЫЎЫ ХӘМ ОНЫҢ ЖАСЛАР ТӘРБИЯСЫНДАҒЫ ӘХМИЙЕТИ.....	49
Xalmuratova Azoda. BAXSHI, JIROVCHILIK MAKTABLARINING RIVOJLANISH TARIXI.....	52
Orazbaeva Dilnaz, Tolibaeva Gulmira. QARAQALPAQ MILLIY ALAMOYNAQ DUWTARINDA ATQARILATUGIN QOSIQLARDIN JASLAR TARBIVASINDAGI ROLI.....	55
Н.П. Қудайбергенов, Л.М.Махамматдинова. Қобыз саз әспабы хаққында аңыз әпсаналар.....	58
2 СЕКЦИЯ: ДӘСТАН АТҚАРЫЎШЫЛЫҚ ШЕБЕРЛИГИНИҢ РАЎАЖЛАНЫЎЫ.....	62
Matyoqubov Batir. DOSTONLARDA NAGʻMA VA NOMALARINING OʻRNI	62
Сариев Санъат. ХОРАЗМ ДОСТОНЧИЛИГИНИҢ ҰЗИҒА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	65
Даулетбаев Талғат. ҚАХАРМАНЛЫҚ ХӘМ АШЫҚЛЫҚ ДӘСТАНЛАРДА	69

ХАЛЫҚ САЗ ӘСБАПЛАРЫНЫҢ СӘУЛЕЛЕНІУІ..... Мадримов Бахрам. ҰҚУВЧИ ЁШЛАРИИ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИИ ТАРБИЯЛАШДА ХОРАЗМ ДОСТОНЧИЛИК ЖАИРИНИИГ ҰРНИ.....	74
Н.А.Қўшаев. ДОСТОН МУСИҚАСИ ВА УНИИГ ТАЪЛИМИИ МУАММОЛАРИ.....	79
Венера Атаханова. КИТОБИ ДАДАМ ҚЎРҚУТ” АСАРИ ВА ХАЛҚ ДОСТОНЧИЛИГИ.....	82
Рўзиев Даирон. ФОЛЬКЛОР ҚЎШИГИ: “ОНА-ОНА АНЖИЛО”НИ ЎРГАТИШ УСУЛЛАРИ.....	85
Ражабов Тўхтаени. БУХОРО БОЛАЛАР ФОЛЬКЛОР ҚЎШИҚЛАРИ ВА УЛАРИНИИГ ТАРБИЯВИИ НМКОИЯТЛАРИ.....	90
Alliyar Shimbekov, Ozoda Jalgaspaeva. QARAQALPAQ FOLKLORI XALQIMIZDIN TURMISIN HAR TAREPLETE SAWLELENDIRISH JANR.....	94
Bektursinova Gulmira, Turdibaeva Miyirhan. JANA OZBEKSTANDA BAQSISHILIQ HAM DASTANSHILIQ KORKEM ONERINDE XALIQ - ARALIQ SHERIKLIK.....	97
O.Satbaeva. DASTAN ATQARISHILIQ SHEBERLIGIN ARTTIRIW.....	99
Гумисай Бердиханова. ҚУРБАНБАЙ ЖЫРАЎ ЖЫРЛАГАН «ҚЫРЫҚ- ҚЫЗ» ДӘСТАНЫ.....	101
Ауаров Саламат. GORUGLI DASTANININ QARAQALPAQSHA VERSIYASININ QALIPLESIWINDE NAM VARIANTLARI.....	104
Сориев Ҳимоят. ХАЛҚ ДОСТОНЧИЛИГИНИ ЎРГАНИШ ВА ЁШЛАРГА ЎРГАТИШ - БУГУНИИГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИДАН БИРИ.....	108
Оразалиева Разия. ҚАРАҚАЛПАҚ ЖЫРАЎ ҲӘМ БАҚСЫЛАРЫНЫҢ ДӘСТАН АТҚАРЫЎДАҒЫ КӨРКЕМЛИК ШЕБЕРЛИГИ.....	111
Махмуд Зухуров. MUZIKANIN TARBIVALIQ AHMIYETI HAM XALQIMIZDIN FOLKLOR JANRI.....	115
3-СЕКЦИЯ: МӘДЕНИЯТ ҲӘМ КӨРКЕМ ӨНЕР ИЛИМИНДЕ ИЗЕРТЛЕЎДИ РАЎАЖЛАНДЫРЫЎ ҲӘМ ЖЕТИЛИСТИРИЎДИҢ АКТУАЛЬ МӘСЕЛЕЛЕРИ.....	118
Пирназаров Саубет, Мамутов Парахат. ЖЫРАЎШЫЛЫҚ ҲӘМ БИР АКТЁР ТЕАТРЫ.....	118
Asqarov Niyazbek. MUSIQA - INSONNING TURMUSH TARZI VA IJTIMOY HAYOTIDA ETADIGAN VOSITALAR.....	121
Saparbaev Baxtibay, Erniyazov Bazarbay. IJRO ETISHNI O'RGATISHNING TARBIYAVIY VA PROFESSIONAL VAZIFALARI.....	123
Исмаилов Алишер, Алламбергенов Саламат. КӨРКЕМ ӨНЕР ДӨРЕТПЕЛЕРИНИҢ АДАМ ОРГАНИЗМИНЕ РУХЫЙ ТӘСИРИ.....	124
Юлдуз Атаджанова. РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В МУЗЫКАЛЬНОМ МИРЕ.....	128
Даўлетназаров Айбек, Даулетов Султан, Салимов Саламат. НАТЮРМОРТ ЖАНРЫНДА ОРЫНЛАНГАН ЖУМЫСЛАРДЫҢ ПАЙДАЛАНЫЎ ЗАРУРЛИГИ.....	131
Г.Кенесбаева. МОЁ ЛИЧНОЕ МНЕНИЕ ОБ ИСКУССТВЕ.....	133
Akimniyozov Zakir, Toraboev Mansur. KERAMIKALIQ MATERIALLARDI ISLEP SHIGARIW NATIJELIGI.....	135
Matjanova Munajat. BASLAWISH KLASS OQIVSHILARIN ESTETIK TARBIVALAWDA MUZIKA DORETIWSHILIGININ PEDAGOGIKALIQ WAZIYPALARI.....	137

Нагметова Гулзар. КОМПОЗИТОРЛАР ДОРЕТИЎШИЛИГИНИДЕ БАЛАЛАР ҚОСЫҚЛАРЫ ҲӘМ ОЛАРДЫҢ КӨРКЕМ МУЗЫКАЛЫҚ АНАЛИЗИ.....	139
Usenova Azima. BAYRAMLAR HA'M MĀDENIY ILAJLAR TŪRLERI HAQQINDA.....	141
Gülchira Xodjametova. QARAQALPAQ MUZIKA MĀDENIYATINIŃ KÖP QIRLI TALANT IYESI.....	145
Юсунбаев Махмут. ҚАРАҚАЛПАҚСТАНДА ХҲЖЖЕТЛИ ФИЛЬМЛЕРДИҢ АЛЫНЫЎЫ ТАРИИХЫ.....	148
Серимбетов Расул, Абатов Жалғасбай. РЕҢДЕР ТАБИЯТЫ ҲӘМ ОЛАРДЫҢ ИНСАН ПСИХОЛОГИЯСЫНА ТӘСИРИ.....	150
Xalmuratova Azoda. MADANIYAT VA SAN'AT SOHASIDA ILMIY TADQIQOTNI RIVOJLANTIRISH VA YUKSALTIRISHNING DOLZARB MASALALARI.....	154
Vaybosinova Seniya. MIZDAXKAN KOMPLEKSI TARIXI.....	156
Абдимуратова Н.П, Турымбетова С.М. ЖАСЛАРҒА (ПОЛИГЛОТИК) КӨП ТИЛДИ БИЛИЎ, ТИЛДИҢ, СӨЗДИҢ ИНСАН ӨМИРИНДЕГИ ӘХМИЙЕТИ ХАҚҚЫНДА ТҮСИНИК БЕРИЎ.....	158
Абдимуратов Ж.П. БЕРДАҚ-УЛЛЫ ОЙШЫЛ, ШАЙЫР, ПЕДАГОГ.....	160
Абдимуратов Ж.П. БАЛАЛАРДЫ ХАҚҒӨЙЛИК, ТУЎЫРЫ СӨЗЛИК РУЎХЫНДА ТӘРБИЯЛАЎ.....	162
Абдимуратов П.С, Акимниязов З.Х. ЖАСЛАРДА ХҲЖДАНЛЫ, ӘДЕП- ИКРАМЛЫ ҚАРЫМ-ҚАТНАС ПАЗЫЙЛЕТЛЕРИН РАЎАЖЛАНДЫРЫЎ..	164
Абдимуратов П.С. ЖАСЛАРҒА АДАМҒЕРШИЛИК ПАЗЫЙЛЕТИ ХАҚҚЫНДА ТҮСИНИК БЕРИЎ.....	167
Seytanov B.T. MUSIQA MAKTABIDA NAFOSAT TARBIYASI.....	169
Уалиева Хурлиман. КАСБ-ХУНАР ӘҒАЛЛАШ МУҚАДДАСЛИГИ	171
Sharipova Sitorabonu, Karimov Olimxo'ja. O'TMISH MUTAFAKKIRLARINING MUSIQA SAN'ATI HAQIDAGI FIKRLARI.....	174
Qutliyeva Gulmira, Karimov Olimxo'ja. MAKTABGACHA TA'LIM TARBIYALANUVCHILARIGA INTERFAOL STRATEGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	177
U.Abatbaeva, A.Erejevov. ART-PEDAGOGIKALIQ HA'M ART- TERAPEVTIKALIQ TECHNOLOGIYALARDI OQIWSHILARDI TĀRBIYALAWDA QOLLANIW METODI, FORMA HA'M QURALLARI.....	186
Sh.K.O'rinov. YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MADANIYAT VA SAN'ATNING O'RNI VA ROLI.....	189
Ramazonova O'g'iloy. INSON QALBI VA RUHIYATINI TADQIQ QILUVCHI IJODKOR.....	193
Yerjanova Gulchehra. TARIX MASHG'ULOTLARIDA O'QUVCHILARNI MUSTAQIL ISHLASHGA ORGATISH.....	197
Г.Губенова, С.Алламбергенов. ПЕДАГОГИКА ИЛИМИНДЕ ЭТНОМӘДЕНИЙ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРДЫ ҚӘЛИПЛЕСТИРИЎ ЖОЛЛАРЫ.....	201
Хожамуратов Казахбай, Арунова Жулдыз, Каинназарова Илгиза. ҚАРАҚАЛПАҚСТАН СУЎРЕТЛЕЎ ӨНЕРИ.....	205
Калкоразов А.А, Уразниязов А.Ж. РЕСПУБЛИКА КАРАҚАЛПАҚСТАН: ПЕРИОД ОБНОВЛЕНИЯ И ПРОЦВЕТЕНИЯ.....	207
Абатов Жалғасбай, Умирбеков Ислам, Жолдасов Жанболат. РЕҢЛИСУЎРЕТ ШЫҒАРМАЛАРЫНДА ТҮРЛИ РЕҢДЕРДИҢ	210

ГАРМОНИЯЛЫҚ, ГӨЗЗАЛ ТҮР-ТҮСИ БИРИКПЕЛЕРИ ОРТАСЫНДАҒЫ ӨЗ-АРА БАЙЛАНЫСЛЫЛЫҒЫ.....	
Абатов Жалғасбай, Турабаев Мансур. ЖАҚТЫЛЫҚ, РЕҢ ХӘМ ФАКТУРА СӘЙКЕСЛИГІН АРХИТЕКТУРАДА ҚОЛЛАНЫЛЫҒЫ.....	213
Sh.Qalhqishov, M. Niyozmatova. SÚWRETLEW ONERI SABAQLARININ TÁRBIYALIQ ÁHMIYETI.....	215
Ю.Е.Пурханов. Қорақалпоқ жировларининг таълим-тарбиявий фикрлари... Матякубов Э. МУСИҚА НАЗАРИЯСИ ДАРСЛАРИДА РИТМИГУРУХЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС УСУЛИ.....	217 219
Исмаилов Алишер, Аллияров Мухамадияр. МИЛИЙ ЭМЕЛИЙ КӨРКЕМ- ӨНЕРИ ТИЙКАРЫНДА ОҚЫҰШЫЛАРДЫҢ ДӨРЕТИҰШИЛИК ҚАБИЛЕТИН РАҰАЖЛАНДЫРЫҰДАҒЫ МЕТОДОЛОГИК ПРИНЦИПЛЕРДИҢ ОРНЫ.....	222
A.Aldabergenov, B.Kalmuratov. PEDAGOGIK RASM CHIZISHNING METODIK BOSQICHLARI.....	225
Ш.Алланазарова, П.Султамуратова. ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫНДА ЖАСЛАРДЫ ӨНЕРГЕ УЙРЕТИҰ ДӘСТУРЛЕРИ.....	229
Хожамуратов Казахбай, Ещанова Айтгул, Бекишбаев Шамшиддин. ҚАРАҚАЛПАҚ НАҒЫСШЫЛЫҚ ӨНЕРИНИҢ РАҰАЖЛАНЫҒЫ.....	231
X.S.Nawrizbaeva. RASSOMLIK SAN'ATI.....	233
Аллияров Мухамадияр. КӨРКЕМ ӨНЕР ТАРИЙХЫНЫҢ ЗӨРҮР ДӘҰИРЛЕРИ.....	235
Заретдинов Караматдин. Мелодии, созданные Каракалпакскими бахсы.....	237
Айтмуратова З.БЕРДАҚ ДӨРЕТИҰШИЛИГИНДЕ ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫШЫЛЫҚ ӨНЕРИНИҢ РАҰАЖЛАНЫҒЫ.....	242
Tajimuratova Shaxnoza. MUZEY XALIQTIN' AYNASI.....	244
Zayirov Alisher, Pirnazarov Saubet. MADANIYAT VA SAN'AT MILLAT KELAJAGI.....	247
Mirzabaeva Aqmaral. HOZIRGI ZAMONDA MADANIYAT VA SAN'AT SOHASINING RIVOJLANISHI HAQIDA.....	249
Abatova Gulnazhan. HOZIRGI ZAMONDA TARIXIY XALQ DOSTONLARIGA NISBATAN TUSHUNCHALAR VA ULARNING RIVOJLANISHI HAQIDA.....	251
T.Sulaymanov. Natyurmort janrining rivojlanish tarixi va tasviriy san'at turi sifatida shakllanishi.....	253
Tayirova Ziyada. ÓZBEK KOMPOZITORLARI DÓRETIWSHILIGINDE MUZIKALI DRAMA.....	255
Кенесова Гүлдана. Музыкалық шығарманың үстінде ислеу ұсыллары....	257
Абдираманов.П.А. Сүүретлеу өнеринде дөгереқ жұмысларды шөлкемлестиріу.....	260
Saparbaeva.G.A. Bayramlardı shólkemlestiriwde tálim – tárbiyalıq iskerliktiń áhmiyetli roli.....	263
Tolibayeva.G. JIRAWLAR ATQARGAN DÁSTANLAR.....	265

- Paydalanган Ádebiyatlar**
1. Emel'yanova I. V. Art-pedagogicheskaya metodika kak sredstvo snijeniya urovnya agressivnosti mladshix shkol'nikov. <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/psixologiya>.
 2. Knyazeva T. N. Ya uchus' uchit'sya. Psixologicheskiy kurs razvivayushix zanyatiy dlya mladshix shkol'nikov.- M.: ARKTI, 2004.- 216 s. (Biblioteka psixologa - praktika).
 3. Kuznetsova A. G. Emotsional'noe vozdeystvie iskusstva na mladshogo shkol'nika kak osnova ispol'zovaniya art-pedagogikalıqı.- M., 2012.- 186 s.

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MADANIYAT VA SAN'ATNING O'RNI VA ROLI

*Sh.K.O'rinov,
BuxDU "Musıqa ta'limi" kafedrasi o'qıtuvchisi*

Kalit so'zlar: Muzeı, teatr, yangi O'zbekiston, konsepsiya, raqs, san'at, madaniyat, aholi.

Biz O'zbekistonning yangi qiyofasini yaratishga kirishgan ekanmiz, buni, avvalo milliy madaniyatimizni rivojlantirishdan boshlashimiz lozim.

Sh.M.Mirziyoyev

Bugun yangilanayotgan O'zbekiston jahon nigohida. Muhimi – xalqimizning, ayniqsa yoshlarimizning ertangi kunga umidi, ishonchi katta. 2017-yil mamlakatimiz, qolaversa milliy madaniyatimiz tarixida tub burilish yasadi, O'zbekiston milliy davlatchiligi va uning iqtisodiy-ijtimoiy, siyosiy-madaniy hayotida inqilobiy o'zgarishlar va qudratli yangilanishlar yili bo'ldi. 2016-yil 4-dekabrda xalqimizning yuksak ishonchi bilan saylangan Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev mamlakatimizda mazmunan yangi davlat, yangicha dunyoqarashga ega bo'lgan farovon jamiyat barpo etish, unga mos milliy-ma'naviy qadriyatlar hamda munosabatlar tizimini tarkib toptirish va shakllantirish borasida shiddatli islohotlar davrini boshlab berdi. So'nggi to'rt yil mobaynida davlat va jamiyat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy, sud-huquq, qishloq xo'jaligi, madaniyat va san'at sohalarida, qolaversa, mamlakat taraqqiyotiga daxldor bo'lgan barcha yo'nalishlarni isloh qilish va yanada takomillashtirish borasida olamshumul ishlar amalga oshirildi.

Millat yuksalishining muhim ustunlaridan biri bo'lgan madaniyat sohasini tubdan isloh qilish "Madaniyat va sport sohasida boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" Prezident SH.Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 15-fevralda imzolangan Farmondan boshlandi, desak mubolag'a bo'lmaydi. Madaniyat va sport ishlari vazirligi tugatilib, Prezident Farmoniga muvofiq uning negizida O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi va

O'zbekiston Respublikasi Jismoniy tarbiya va sport davlat qo'mitasi tashkil etildi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, mamlakat aholisining hayoti uchun juda zarur bo'lgan ikkita keng ko'lamli sohaning taraqqiy etishiga to'liq shart-sharoit yaratildi. Madaniyat va san'atning istiqbolini o'ylab yuritilgan oqilona siyosat milliy madaniyatimizning kelgusi rivoji uchun muhim tarixiy ahamiyatga ega bo'ldi.

Muhtaram Prezidentimiz 2017-yil 3-avgustda O'zbekiston ijodkor ziyolilari vakillari bilan bo'lgan uchrashuvda Mudofaa vaziri bilan Madaniyat vazirining vazifalarini qiyoslab o'tgani bejiz emas, albatta. Bundan xulosa shuki, davlat mudofaasiz yashay olmaganidek, jamiyatning asosiy negizi hisoblangan madaniyat va san'atsiz ham to'laqonli mamlakat bo'la olmaydi. Uchrashuvda madaniyatimiz va san'atimizning rivojlanish jarayonlari, bu borada ijobiy an'analar bilan birga, ayrim salbiy holatlar va ularning jamiyat hayotiga ta'sirini xolisona, tanqidiy baholab, yechimini kutayotgan dolzarb muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari haqida atroflicha fikr bildirdi. Jumladan, davlat rahbari tomonidan yetakchi ijodiy tashkilotlarning "do'stlar klublari"ni tashkil etish borasida ilgari surilgan tashabbusi asosida mamlakatimizdagi yirik korxonalar, bank va kompaniyalar homiy sifatida madaniyat va san'at muassasalariga biriktirib qo'yildi. Shuningdek, O'zbekiston xalq artistlari klubi faoliyatini yo'lga qo'yish va klub a'zolari muntazam yig'ilib, yurtimiz va jahon san'ati olamida yuz berayotgan yangiliklar, ijodiy jarayonlarni o'rganib chiqib, yosh iste'dodlarni izlab topish, ularni tarbiyalash, xalqaro tanlovlarda ishtirokini ta'minlash borasida yangi g'oya va takliflarni ishlab chiqishi zarurligi ham ko'rsatib o'tildi.

2017-yil 17-noyabrda Prezident SH.Mirziyoyev "O'zbek milliy maqom san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorni imzoladi. Ushbu qaror milliy madaniyatimiz timsollaridan biri bo'lgan maqom san'ati istiqboli borasidagi tarixiy hujjat bo'lib qolishi shubhasiz, albatta. Endi aslning soxtadan, haqiqiyini nusxadan ajratish vaqti keldi, oldi-qochdi, soxta qo'shiqchilarning usulsiz kuylariga chek qo'yildi. Qarorda milliy maqom san'atini rivojlantirishning ma'naviy-axloqiy kamolotda tutgan o'rni, qadimiy milliy-ma'naviy qadriyatlar va an'analarni tiklash hamda boyitish, shuningdek, bozor munosabatlari sharoitida mumtoz san'atimiz taraqqiyotini davlat yo'li bilan qo'llab-quvvatlash kabi juda muhim masalalar qamrab olingani soha istiqbolida muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur qarorga asosan mumtoz qo'shiqchilik san'ati yo'nalishida to'planib qolgan kamchilik va muammolarni bartaraf etish, o'zbek maqom san'ati tarixini chuqur o'rganib, ilmiy-nazariy tadqiqotlar olib borish, o'quv-uslubiy adabiyotlar chop etish, o'ziga xos ijro maktablari va an'alarini yangi bosqichga ko'tarish, uning "oltin fondi"ni yaratish va boyitish, xalqaro nufuzini oshirish va keng targ'ib qilish maqsadida O'zbek milliy maqom san'ati markazi tashkil etildi. Har ikki yilda bir marta Shahrisabz shahrida Xalqaro maqom san'ati festivalini o'tkazish, "Eng yaxshi maqom xonandasi", "Eng yaxshi maqom sozandasi", "Eng yaxshi maqom ustози", "Eng yaxshi maqom targ'ibotchisi", "Eng yosh maqomchi" kabi nominatsiyalar bo'yicha mukofotlar ta'sis etish kabi qator vazifalar Maqom markazi zimmasiga yuklandi. Toshkent shahrida Maqom

markazi uchun zamonaviy talablarga javob beradigan loyiha asosida yangi bino qurilishi, maqom yo'nalishida faoliyat ko'rsatib kelayotgan ijodiy jamoalar, ansambllar 2023-yilgacha barcha soliq to'lovlaridan ozod etilishi, maqom san'atini tadqiq qilish bilan bog'liq ilmiy izlanishlar, o'quv qo'llanmalari, tarjimalar va zarur adabiyotlarni nashr qilish xarajatlari respublika davlat byudjetidan moliyalashtirilishi kabi o'ta muhim vazifalarning qarorda belgilab qo'yilishi mamlakat ma'naviy yuksalishini ta'minlashdagi muhim qadam bo'ldi.

Madaniyat va san'at sohasining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblangan muzeylar faoliyatini takomillashtirish, ularning infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasini zamon talablari asosida mustahkamlash borasida ham qator meyoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, ularda belgilangan vazifalar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Chunonchi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi (2018 yil 26 avgust) qarori muzeylarda saqlanayotgan osori-atiqalarimizni asrab avaylash va ularni muhofaza qilish borasida yangi bir qadam bo'ldi. Qarorga asosan 2017-2027 yillarda yangidan sakkizta muzey ochish, 21 ta muzeyni qayta tashkil etish, 2027 yilgacha davlat muzeylari uchun 9 ta yangi bino qurish, 11 tasida rekonstruksiya ishlarini amalga oshirish, 68 tasini mukammal ta'mirlash va qayta jihozlash ishlarini olib borish ko'zda tutilgan.

2018-yil 28-noyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori madaniyat va san'at sohasidagi mavjud muammo va kamchiliklarni bartaraf etishga qaratilgan muhim tarixiy hujjat sifatida alohida ahamiyatga ega.

Konsepsiyada, avvalo, madaniyat sohasiga oid normativ-huquqiy bazani yaratish, ushbu sohadagi institusional tizimni va madaniyat muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish asosiy vazifa etib belgilangan. Shuningdek, qaror ijrosi yuzasidan O'zbekiston Respublikasining "Madaniyat to'g'risida"gi qonuni hayotga tadbiiq etildi. Konsepsiya 5 ta bob va 8 yo'nalishdan iborat bo'lib, uning 7-yo'nalishi "Ilm-fan, ta'lim, kadrlar tayyorlash va malakasini oshirish" deb nomlangan. Mazkur bob vazirlik tizimidagi ta'lim muassasalari faoliyatini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, soha uchun professional malakali kadrlarni tayyorlash, iste'dodli ijodkorlarni yetishtirish, folklor, akademik va estrada musiqasiga doir adabiyotlar yaratish, ilmiy tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash, ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish, xorijiy madaniyat va san'at muassasalari bilan tajriba almashish, chet el ta'lim tizimining eng yaxshi yutuqlaridan, shuningdek madaniyat va san'at ta'limi tizimini rivojlantirishga asoslangan texnologiyalardan keng foydalanish kabi masalalar konsepsiyada asosiy vazifalar etib belgilab berildi. Hozirgi kunda mamlakatimizda Qoraqalpog'iston Respublikasi Madaniyat vazirligi, viloyatlar va Toshkent shahar madaniyat boshqarmalari, Respublika madaniyat muassasalari faoliyatini tashkil etish ilmiy-metodik markazi, 39 ta professional teatr, 450 dan ortiq turli yo'nalishdagi muzeylar, 826 ta madaniyat markazi, ularda faoliyat ko'rsatayotgan 549 ta unvonga ega badiiy havaskorlik jamoalari, shundan 154 ta ashula va raqs xalq ansambli,

142 ta folklor ansambli, 44 ta raqs xalq ansambli, 21 ta maqom ansambli, 26 ta vokal–cholg‘u estrada xalq ansambli, 8 ta Xalq xori, 58 ta xalq teatri, 21 ta qo‘g‘irchoq xalq teatri, 6 ta miniatyura teatri, 19 ta dorbozlar guruhi, 14 ta sirk jamoasi, 1 ta xalq filarmoniyasi, 11 ta karnay-surnaychilar guruhi, 1 ta tasviriy san‘at xalq studiyasi, 12 ta cholg‘u asboblari xalq ansambli, 2 ta oilaviy ansambl, 3 ta opera studiyasi, 2 ta kino-foto studiya, 3 ta milliy estrada guruhi, 2 ta dutorchilar xalq ansambli, 3 mingdan ortiq badiiy havaskorlik to‘garaklari, bundan tashqari, 322 ta bolalar musiqa va san‘at maktabi, 257 ta madaniyat va istirohat bog‘i, 200 ga yaqin tuman (shahar) madaniyat bo‘limlari hamda yana bir qancha madaniyat va san‘at muassasalari ishlab turibdi. Ularning har birida, albatta, birinchi rahbar, o‘rta va quyi bo‘g‘in rahbarlari faoliyat ko‘rsatishadi. Demak, ijtimoiy sohaning eng yirik jabhalaridan biri bo‘lgan madaniyat va san‘at sohasini boshqarish, uni yanada rivojlantirish va istiqbolini belgilashga mas‘ul bo‘lgan zamonaviy rahbar kadrlarni tayyorlash g‘oyatda dolzarb bo‘lib, davlatimiz rahbari tomonidan doimiy ta‘kidlab kelinayotgan ushbu jiddiy muammoning yechimini hal etish konsepsiyadagi asosiy masalalardan biridir.

Konsepsiyaga asosan madaniyat markazlari mavjud bo‘lmagan chekka va olis, tog‘li hududlarda istiqomat qilayotgan aholiga madaniy xizmatlar ko‘rsatishga mo‘ljallangan, maxsus musiqiy va texnik uskunalar bilan jihozlangan “Avtoklub” transport vositalari xaridi uchun byudjetdan mablag‘ ajratildi hamda bugungi kunda “Avto klub”lar o‘z ish faoliyatini olib bormoqda.

2020-yil 4-fevral o‘zbek madaniyati va san‘ati tarixida shonli va unutilmas kunlardan biri bo‘ldi. Negaki, ayni shu kun muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev qadimiyligi, jozibadorligi, nafisligi, go‘zalligi jihatdan o‘ziga xos va milliy san‘atimiz tarixida o‘z o‘rni va ahamiyatiga ega bo‘lgan o‘zbek milliy raqs san‘atini tubdan isloh qilish maqsadida bir kunda bir yo‘la ikkita – “Milliy raqs san‘atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4584-son hamda “Raqs san‘ati sohasida yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish va ilmiy salohiyatni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4585-son qarorlarini imzoladi. Mazkur hujjatlarda milliy raqs san‘atida professional badiiy jamoalar faoliyatini kengaytirish, iqtidorli yoshlarni izlab topish va ularni tarbiyalash, baletmeysterlar va balet artistlarining yangi avlodini shakllantiradigan ijodiy laboratoriyalarni tashkil etish, ularning malaka va tajribasini oshirish kabi maqsadlar belgilanib, ularga erishish yo‘llari aniq ko‘rsatib berildi. Shuni ta‘kidlash joizki, o‘z vaqtida ustoz san‘atkorlar say-harakatlari tufayli olamga mashhur bo‘lgan, biroq ba‘zi sabablarga ko‘ra ijodiy faoliyati to‘xtab qolgan Mukarrama Turg‘unboyeva nomidagi «Bahor» davlat raqs ansambli yangidan tashkil etilib, avvalgi mavqei tiklanishi yurtimiz madaniy hayotida, hech mubolag‘asiz, katta tarixiy voqea bo‘ldi.

Xulosa qilib aytganda yangi O‘zbekistonda taraqqiyotida madaniyat va san‘atning o‘rni juda katta. Uchinchi Renessans poydevorini yaratish uchun madaniyat va san‘at sohasi vakillari va biz yosh kadrlar birgalikda belni mahkam bog‘lab harakat qilishimiz darkordir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Madaniyat va sport sohasida boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2017- yilning 15-fevraldagi PF-4956- son farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbek milliy maqom san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» 2017- yil 17- noyabrdagi PQ-3391-son qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" 2018-yil 28-noyabrdagi PQ-4038-son qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi qonuni "Madaniy faoliyat va madaniyat tashkilotlari to'g'risida" 2020-yil 20 yanvar.

INSON QALBI VA RUHIYATINI TADQIQ QILUVCHI IJODKOR

Ramazonova O'g'iloy Xolmurodovna
Buxoro davlat universiteti San'atshunoslik
fakulteti Musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: TURON FANLAR AKADEMIYASI PREZIDIUMI A'ZOSI VA
BOSH ILMIY KOTIBI QURBONOVA GULCHEHRA ABDULLAEVNA

O'zDK "Musiqa pedagogikasi" kafedrası dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi, oliy toifali o'qituvchi, Turon FA akademigi, vitse-prezident, "Turon tarixi" jurnalining tahririyat a'zosi, BMT koshidagi YuNESKO tashkilotining Aristotel nomidagi, Milliy maqomga ega Afina falsafa Akademiyasi tasarrufidagi Jahon falsafa forumi Prezidiumining qaroriga asosan "XXI asr Yer fuqarosi", UNVONI sohibasi, Xalqaro Turon yozuvchilar uyushmasi a'zosi, 3 ta monografiya, 1 ta darslik, 4 ta o'quv qo'llanma, 6 ta o'quv-uslubiy qo'llanma, 8 ta uslubiy qo'llanma va risolalar, 150 dan ortiq ilmiy maqolalar muallifi.

"O'rtamiyona o'qituvchi bayon qiladi,
yaxshi o'qituvchi tushuntiradi, zo'r
o'qituvchi ko'rsatadi, buyuk o'qituvchi
esa ruhlantiradi"

Uilyam Artur Uord –
Ingliz yozuvchisi

Qurbonova Gulchehra Abdullaevna 1968 yil Buxoro viloyati G'ijduvon shahrida ziyolilar oilasida dunyoga kelgan.

1990 yilda Buxoro davlat pedagogika institutining Badiiy – grafika fakultetini tamomlab, Buxoro shahridagi «O'zbekgazpromstroy» qoshidagi "Zarnigor" nomli bolalar bog'chasiga tarbiyachi bo'lib ishga qabul qilingan.